

Sammanfattning

CAN har sedan 1988 samlat in uppgifter om gatuprisutvecklingen för ett antal narkotikasorter. Med gatupris avses priset vid köp av små mängder i konsumentled. Sedan 2010 inhämtas även priser för handel med större partier, det vill säga grossistpriser. Från 2017 följs också gatupriser för insmugglad alkohol och tobak. Datainsamlingen görs halvårsvis med en webbenkät riktad till rapportörer i Sveriges 27 polisområden.

Ungefär hälften av rapportörerna ansåg att narkotikamarknaden påverkats av pandemin och dess restriktioner, framför allt i form av sjunkande tillgänglighet på cannabis. Andra iakttagelser under pandemin som nämndes var att postförsändelser respektive läkemedel ökat i förekomst, liksom att narkotikaimportörerna tycktes samarbeta i större utsträckning än tidigare. Samtidigt ansåg många rapportörer att narkotikamarknaden under 2021 börjat återgå till det normala. Detta är i linje med internationella erfarenheter som pekar på att den europeiska drogmarknaden varit förvånansvärt motståndskraftig mot de pandemirestriktioner som begränsade rörligheten. Framtida möjliga effekter av pandemin som nämndes av rapportörerna var fortsatt utökade samarbeten mellan olika importörer, större inslag av gods- och paketförsändelser samt en ökad försäljning via digitala kanaler.

Att tillgängligheten på cannabis noterats ha varit lägre under pandemiperioden beror åtminstone delvis på att en bristsituation uppstod redan innan covid-19 bröt ut i Europa. Denna tillgångsminskning kan sedan ha förstärkts av restriktionerna. Den upplevda cannabisbristen under pandemin bekräftas av att gatupriserna ökade 2020 och att de under 2021 ännu inte återgått till 2019 års nivå. En annan substans som blivit mindre vanlig 2021 var (brunt) heroin. För övriga narkotikasorter var dock läget under 2021 relativt likartat det som gällde innan 2020.

I ett långsiktigt perspektiv har de tydligaste gatuprisförändringarna inträffat för heroin och amfetamin. Med hänsyn till inflationen kostar nu dessa droger endast en fjärdedel jämfört med startåret 1988. Även kokainpriserna har fallit och ligger 40 procent lägre jämfört med 1988. Den största delen av dessa prisfall inträffade redan före millennieskiftet, även om de fortsatt därefter.

Även cannabispriserna har sjunkit och var halverade runt 2007 jämfört med startåret 1988. Därefter har dock marijuanapriserna stigit med cirka 30 procent fram till 2021 och haschpriserna med cirka 20 procent. Förutom att pandemin lett till prisökningar för hasch de senaste åren, pekar en europeisk undersökning på att prisökningen på cannabisprodukter de föregående åren åtminstone delvis kan förklaras av en ökning av THC-halten. Mängden THC i hasch ökade enligt denna studie mer än vad priserna gjorde under perioden 2006–2016,

samtidigt som pris- och haltuppgångarna för marijuana i princip var proportionerliga. För hasch hade priset i relation till THC-halt i praktiken sjunkit. Trots prisökningen blev det alltså billigare att berusa sig med hasch.

År 2021 rapporterades gatupriset för hasch och marijuana i genomsnitt vara omkring 120 kronor per gram. Amfetamin kostade runt 200 kronor per gram, och kokain liksom brunt heroin cirka 900 kronor grammet. I 2018 års undersökning inkluderades två narkotikaklassade läkemedelssubstanser; tramadol (opioid) och alprazolam (bensodiazepin). Dessa betingar omkring 20 kronor per tablett i normal styrka. Ecstasypriset rapporterades ligga runt 150 kronor tabletten. Jämfört med 2019, året innan pandemin, var det framför allt hasch och brunt heroin som uppvisade större prisökningar.

Valideringar av prisrapporteringen mot andra datakällor visar på likartade prisnivåer (nationellt) och likartade trender (internationellt). Detta har lett till slutsatsen att de insamlade prisuppgifterna speglar utvecklingen relativt väl. Eftersom priserna följts under en lång tid genomförs jämförelser över tid i 2021 års penningvärde. Inflationsjusteringen görs med hjälp av SCB:s konsumentprisindex.

Den svenska narkotikamarknaden omsätter årligen stora belopp. I rapporten görs skattningar av den årliga ekonomiska omsättningen av narkotika i Sverige. De substanser som ingår i beräkningarna är hasch, marijuana, kokain, amfetamin, heroin, ecstasy och narkotikaklassade läkemedel. Cannabis hade den största ekonomiska marknadsandelen av dessa substanser (cirka 40 procent). Minst var omsättningsandelen för ecstasy (3 procent). Eftersom narkotikamarknaden är illegal är det svårt att fastställa omsättningens storlek med någon större säkerhet. Med utgångspunkt från två olika antaganden om transittrafikens storlek samt beslagseffektiviteten hos tull och polis, har den genomsnittliga årliga omsättningen perioden 2017–2021 för ovan nämnda narkotikasorter skattats till totalt mellan 4,5 och 11,3 miljarder kronor.

Det bör framhållas att beräkningarna är osäkra eftersom flera ingångsvärden är okända och därför behövt uppskattas. För att undvika onödiga överdrifter har ansatsen i rapportens skattningar varit av återhållsam natur. För att sätta beloppen i perspektiv kan det nämnas att de motsvarar mellan 11 och 27 procent av Systembolagets årsomsättning (inklusive moms) för samma tidsperiod.

Det bör i sammanhanget påpekas att omsättning inte är detsamma som vinst. För att bestämma vinsten måste kostnader dras av för inköp, transport, lagring, förpackning, distribution, mängdrabatter, säljarersättning, penningtvätt, med mera. Detta har inte gjorts inom ramen för detta arbete. Det kan ändå konstateras att eftersom årsomsättningen enligt ovan beräknats uppgå till flera miljarder, torde den svenska narkotikamarknaden kunna generera ett betydande vinstutrymme, vilket i sin tur kan vara en av grunderna för de våldsamma uppgörelser som skett mellan kriminella nätverk under senare år.